

De kip

Van orakelhoen tot produktiekip:
een historisch perspectief

Melchior d'Hondecoeter, *Vogels in het park*,
1686. Rijksmuseum, Amsterdam.

WAGENINGENUR
For quality of life

Oorsprong en vroege geschiedenis

Het Nederlandse hoen (of kip, waarmee we meestal hetzelfde dier bedoelen) staat symbool voor onze eeuwenlange verbondenheid met de kleinschalige landbouw. Al naar gelang de tijdgeest komt het tamme hoen in veel gedaanten voor; van onopvallende scharrelaar bij kleine boeren tot adellijk pronkstuk, en van zinnebeeld van 'vleselijk genot' tot productiekip. Deze brochure biedt een kort overzicht van de rol van de verschillende hoenderrassen in de landbouwgeschiedenis, en van de rijke diversiteit aan rassen en kleurslagen.

*Bronzen haan uit Romeins graf in Buchten, Collectie Limburgs Museum Venlo.
Bron: Provinciaal Bodemdepot Maastricht.*

Duizenden jaren geleden moeten de eerste hoenders in Zuid-Oost Azië, op zoek naar voedselresten, de sprong hebben gewaagd van de rand van het woud naar menselijke nederzettingen. Via handelsmissies en volksverhuizingen verspreiden tamme hoenders zich geleidelijk van Azië, via Mesopotamië en Griekenland naar West-Europa. Het is niet duidelijk wanneer tamme hoenders voor het eerst in Nederland werden gehouden, en hoe ze hier terecht zijn gekomen. Julius Caesar (100-44 v. Chr.) maakte als één van de eersten melding van hun aanwezigheid in onze streken. De oudste opgravingen uit terpen in Friesland wijzen echter op het voorkomen van hoenders vóór de komst van de Romeinse overheersing.

Hoenders waren niet alleen een makkelijk te onderhouden en vervoeren bron van voedsel maar hadden ook een krachtige symbolische waarde. De Romeinen bezaten bijvoorbeeld al orakelhoenders. Als offerdier aan Esculaap, de god van de geneeskunst, stonden ze symbool voor kracht en gezondheid.

De Middeleeuwen

Hoens als object van bijgeloof

In het volksgeloof speelden in ons land hoenders een prominente rol. Het met veren en al koken van een zwarte kip was een middel om de duivel uit te bannen. Zwarte kippen werden bij nog meer rituelen uit het volksgeloof gebruikt. Men legde een hemd in de kippenmest, liet het drogen en trok het aan in de overtuiging hiermee wonden sneller te helen. Men geloofde ook dat spierpijn te bestrijden was door het eten van fijn gemalen eierschalen vermengd met suiker. Eieren gelegd op Witte Donderdag genazen epilepsie dacht men. In verschillende landen symboliseren eieren tijdens Pasen vruchtbaarheid. Vooral de (goede en niet te vette) haan heeft grote naam verworven als zinnebeeld van 'vleselijk genot'. Wordt een vrouw door onze Oudhollandse schilders afgebeeld, terwijl ze een haan aangeboden krijgt, dan moet dat voldoende zijn om ons het schaamrood op de kaken te jagen.

Gabriël Metsu, *De vogelverkoper*, 1662. Dresden, Staatliche Kunstsammlungen, Gemäldegalerie. Foto: Hans Peter Klut.

Impressie van Zwartkuifhoender.

De Zwartkuif: opkomst en ondergang van een moderas

Omstreeks het jaar 1475 woonde er in Kennemerland (rondom Haarlem) een kluizenaar, Peter Jaspersz. geheten, die er een groot aantal witte hoenders op na hield met zwarte kuiven. Deze dieren legden veel grote smakelijke eieren, waren bestand tegen ons klimaat en leverden, wat in die dagen van veel belang was, een smakelijk en mals gebraad. Volgens de verhalen zijn alle dieren in de 16de eeuw door een Spaanse edelman, Don Pièdro de Santiago, meegenomen naar zijn kasteel in de buurt van Santiago.

Juist door de afwijking van de gangbare hoenderrassen, met hun grote contrasterende kuif, vormden deze hoenders iets exclusiefs, dat zo ver ging dat dieren door Karel V, de Spaanse vorst, cadeau gedaan werden aan belangrijke onderdanen en vrienden. Op deze wijze werden de dieren over Europa verspreid, waaronder ook weer naar Nederland. In de 19e eeuw raakte het dier uit de gratie.

De Middeleeuwen

In de 12e en 13e eeuw was het houden van pluimvee op de Veluwe en Noord Limburg al een kenmerkend deel van het boerenbedrijf. Hoenders en eieren werden toen al gebruikt voor het betalen van producten die niet op het bedrijf zelf konden worden gemaakt en voor het voldoen van de pacht. Bewoners van de Veluwe moesten in 1340 3776 hoenders aan de hertog van Gelre betalen. Een edelman liet in 1407 in zijn poging om ook hertog van Gelre te worden grote hoeveelheden eieren verzamelen om keizer Robrecht in Aken gunstig te stemmen. Het ging daarbij om 1122 'rookhoenders'. Men sprak over rookhoenders omdat

"elk huis waar rook uitgaat", en dus een stookplaats had, mee moest doen in de levering van eieren. Afhankelijk van de dag dat de hoenders moesten worden geleverd is de benaming anders; men heeft het bijvoorbeeld over pinksterhoen en vastenavondhoen. Tot in het begin van de twintigste eeuw worden pluimvee en eieren als betaal- en ruilmiddel gebruikt, zoals onderstaand tafereeltje uit het Overijsselse Den Ham in 1899 illustreert. Kloosters speelden met hun doorgaans goed georganiseerde landbouw een belangrijke rol in de verspreiding en instandhouding van hoenders.

Naast de landbouwkundige waarde is de symbolische waarde van hoenders altijd een belangrijk kenmerk gebleven. Sinds mensenheugenis waren vechthoenders en sierhoenders statussymbolen. Aan het houden van vechthoenders kwam pas in 1850 een einde toen in heel West-Europa hanengevechten bij wet werden verboden. Met de opkomst van de landadel in de Middeleeuwen werden bijzondere kleurslagen, zoals de zwartkuif, verzamelobjecten. Het houden van sierhoenders werd rond het jaar 1000 al het uitgesproken voorrecht van adel en kloosters. Boeren mochten sierhoenders alleen houden als een stukje van de kam of teen was afgeknipt.

De kip of het ei

Als gelovig man was de beroemde Italiaanse natuurwetenschapper Ulisse Aldrovandi (1522-1605) snel klaar met de toen al courante 'kip-of-ei discussie': "[de heilige] boeken leren ons dat de dieren werden geschapen toen de wereld is ontstaan; zodoende was de kip niet van het ei afkomstig, maar uit het niets."

Zittend de 'kiepnkeerl' met zijn 'ben'. Bovenin zaten meestal garens, elastiek, knopen, cichorei, koffie etc. Onderin gingen de kippen die meestal als ruilwaar werden verkregen van boeren, net als de door de boerin getoonde eieren. De kiepnkeerl liep met zijn ben van boerderij naar boerderij en droeg daarmee bij aan de verspreiding van kleurslagen en rassen. Bron: Nederlands Openluchtmuseum, Arnhem.

Afbeelding van Baardkuifhoen in de *Ornithologia* van de Ulisse Aldrovandi (omstreeks 1600). De *Ornithologia* was één van de eerste boeken waarin hoenderrassen systematisch werden beschreven.

Schutblad van de *Ornithologia* van de Ulisse Aldrovandi.

Rechts: In de *Gouden Eeuw* zien we op Nederlandse schilderijen een rijke variatie aan hoenders en ander pluimvee verschijnen.

De hoenderhof, 1660. Jan Steen. Koninklijk Kabinet van schilderijen Mauritshuis, Den Haag

Hoenderrassen in Nederland

Een staalkaart van rassen

De 20 in Nederland geregistreerde hoenderrassen kunnen in vier categorieën worden ingedeeld: landhoenders, sierhoenders, krielrassen en de Nieuwe Nederlandse Hoenderrassen. Hieronder een overzicht aan de hand van tekeningen van C.S. Th. Van Gink die in de jaren '20 van de vorige eeuw voor het eerst alle bekende rassen gedetailleerd in beeld bracht.

Landhoenders

De gepelde en patrijksleurige landhoenders zijn de oudste in ons land bekende rassen. Tot de gepelde Nederlandse hoenders rekenen we de Assendelfter, het Hollandse, Friese en Chaams hoen, en de Groninger meeuw. Het Drentse hoen behoort tot de patrijksleurige Nederlandse hoenders. Kenmerk van de landhoenders is dat ze goed hun eigen kostje bij elkaar kunnen scharrelen en zeer beweeglijk zijn. Vanwege de goede eierproductie kreeg deze groep in Engeland en Duitsland de naam 'Alle dag leggers'.

Assendelfter

Groninger Meeuw

Hollandse Hoen

Chaams Hoen

Friese Hoen

Drentse Hoen

Sierhoenders

Typierend voor de sierhoenders zijn een uitzonderlijke vorm en/of een bijzondere bevedering zoals kuif, baard, of voetbevedering. Tot de Nederlandse sierhoenders rekent men de Hollandse Witkuiven, de Kraaikoppen en de Nederlandse Uilebaarden. Deze drie rassen werden als eerste op de rassenlijst van de NHC opgenomen. Later werden daar de Brabanters en de Nederlandse Baardkuifhoenders aan toegevoegd. Volgens sommige auteurs zijn sierhoenders voor het eerst in de vroege Middeleeuwen door Nederlandse zeevaarders uit het aan de Oostzee grenzend deel van Rusland meegenomen. Hoenders met kuif of baard waren een luxartikel. Daarvan afgeleid is daarom een andere lezing over de oorsprong, namelijk dat sierrassen afkomstig waren uit het grensgebied tussen Rusland en Iran en via Italiaanse handelsroutes naar Europa zijn gekomen. Vanwege de bijzondere kleuraftekening rekenen wij de Lakenvelder ook tot de sierhoenders.

Hollandse witkuif

Brabanter

Kraaikop

Nederlandse Baardkuifhoen

Uilebaard

Lakenvelder

De Nieuwe Nederlandse Hoenderrassen

De vijf rassen Barnevelder, Welsumer, Twentse hoen, Schijndelaar, en Noord-Hollandse hoen zijn te beschouwen als nieuwe, in de 19e en 20ste eeuw ontstane Nederlandse hoenderrassen. In 1843 brak voor de pluimveegeschiedenis een nieuwe periode aan. In dat jaar werden hoenders uit China in Engeland geïmporteerd, die Cochins werden gedoopt. In dezelfde periode begonnen Westeuropese steden sterk te groeien. Er ontstond hierdoor een grote vraag naar eieren. De bruine eieren, vooral van de Barnevelder en de Welsumer, veroverden de markt. Het Twentse hoen is zonder bijdrage van deze geïmporteerde Cochins ontstaan en heeft een geheel eigen verschijningsvorm. Het Noord-Hollandse hoen is ontstaan door de vraag van de Amsterdamse markt naar slachtpluimvee. De Schijndelaar is aan het eind van de twintigste eeuw ontstaan in Schijndel.

Barnevelder

Schijndelaar

Welsumer Hoen

Noord-Hollandse Hoen

Twentse Hoen

Krielrassen

Naast de grote hoenders met de daarvan afgeleide dwergen, telt Nederland een drietal zelfstandige krielrassen waarvan geen grote tegenhanger bestaat. Tot deze categorie behoren de Nederlandse Sabelpootkriel, de Hollandse kriel, en de Eikenburger kriel, een ras dat pas in de jaren zeventig van de 20ste eeuw in de buurt van Eindhoven is ontstaan.

Nederlandse Sabelpootkriel

Hollandse Kriel

Eikenburger Kriel

Industrialisatie en standaardisering

Industrialisatie en standaardisering

Aan het einde van de 19e eeuw bestond er in Nederland een enorme diversiteit aan kleurslagen en rassen. De industrialisatie van de landbouw zette deze bonte verzameling echter onder druk. Import van goedkoop graan uit Amerika en de aantrekkelijkheid van hoenders als bijverdienste, vooral voor de wat armere boeren op de zandgronden, stimuleerden een meer bedrijfsmatige en gestandaardiseerde pluimveehouderij. De toenemende kennis van de erfelijkheidsleer, fokprogramma's en de groeiende buitenlandse afzetmarkt voor eieren, in het bijzonder in de industriegebieden van Duitsland en Engeland, werkten standaardisering en schaalvergroting in de pluimveehouderij verder in de hand. In 1907 was er voor het eerst sprake van een exportoverschot van eieren.

De opkomst van de bedrijfsmatige pluimveehouderij ging gepaard met een verdere organisatie van de bedrijfstak. Mijlpalen waren de oprichting van de Nederlandsche Hoender Club (NHC) in 1900 door R. Houwink Hzn (zie kader), en de Vereeniging tot bevordering der Pluimveehouderij en tamme Konijnenteelt in Nederland (VPN). De VPN droeg vooral bij aan het bevorderen van de houderij door de coöperatieve afzet van producten, het geven van voorlichting en het oprichten van proefstations. Met gekleurde afbeeldingen en beschrijvingen werd in 1902 door de NHC een begin gemaakt met een rassenlijst voor de Nederlandse hoenders. Kort daarna volgden de eerste rasbeschrijvingen. In de vijftiger jaren verscheen een officiële standaard voor alle Nederlandse rassen in vijf delen. De in deze brochure gebruikte indeling in landhoenders, sierhoenders, krielrassen en nieuwe hoenderrassen is hiervan afgeleid.

De twee wereldoorlogen en de economische crisis in de jaren '30 van de twintigste eeuw maakten duidelijk dat de sector alleen de internationale concurrentie zou kunnen overleven indien op grote schaal geïnvesteerd werd. Innovaties zoals grote broedmachines, kachelkunstmoeders en droogvoedermethoden deden in de jaren '50 van de twintigste eeuw hun intrede, net als de eerste volautomatische legbatterijen enkele jaren daarna. Vanaf deze periode groeiden de commerciële sector en raspluimveehouderij langzaam maar zeker uit elkaar. Tegelijkertijd voelde de overheid zich genoodzaakt een actievere rol te spelen in de regulering van de sector. Ingrijpende maatregelen volgden, zoals graanprijsaanpassingen, introductie van kwaliteitsstandaarden, gespecialiseerde gezondheidsdiensten, en de bundeling van exportcoöperaties.

In de jaren '50 van de twintigste eeuw verscheen een officiële standaard voor alle rassen in vijf delen. Hier afgebeeld is de voorpagina van deel twee. De uitgave werd verzorgd door de NHDB (Nederlandse Bond van Hoender, Dwerghoender, Sier- en Watervogel houders), inmiddels de alles overkoepelende organisatie van hobbypluimveeliefhebbers.

Barnevelder haan

De Barnevelder: ooit kampioen leghoen

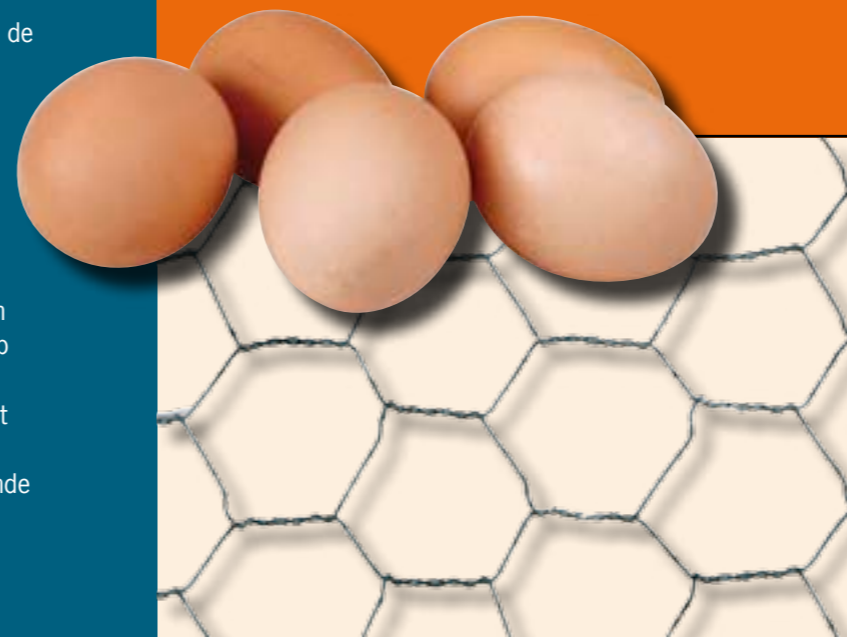
De Barnevelder staat symbool voor de groeiende export en industrialisatie van de Nederlandse hoendersector. Rond 1850 werden in Barneveld enkele Cochins uit Engeland gehouden waarvan de bruine eieren erg in trek waren. Daardoor kwam er veel vraag naar hanen van dit ras. In 1885 werden de Cochins gekruist met Brahma's en Langshans (ook uit China). Omstreeks 1900 vertoonden kippen in de omgeving van Barneveld een toenemende uniformiteit. Een naam hadden ze toen nog niet, al spraken sommigen al wel van 'Amerikaanse Nuthoenders'. In 1898 meldde een fokker uit Barneveld dat hij door kruising een 'zeer fraai sterk en zwaar leghoen' had verkregen, met een 'goede winterleg.' In 1906 vond kruising van deze hoenders plaats met Buff Orpingtons, waarna doelbewust werd geselecteerd op uniformiteit in kleur en type. In 1911 werden de eerste 'Barnevelders' ingezonden naar de Landbouwtentoonstelling in Den Haag en in 1921 kon 'een voorlopige standaard' voor het bedrijfsras worden opgesteld. De sterke, bruine schaal was van groot belang voor export naar Engeland. De opkomst van de hybride rassen in de jaren '50 betekende echter het einde van de Barnevelder als toonaangevend leghoen.

De eerste geïmporteerde Italiaanse hoenders eind 19e eeuw in Nederland. Bron: Ad Taks, foto grootmoeder v.d. Kaa, Ulicoten.

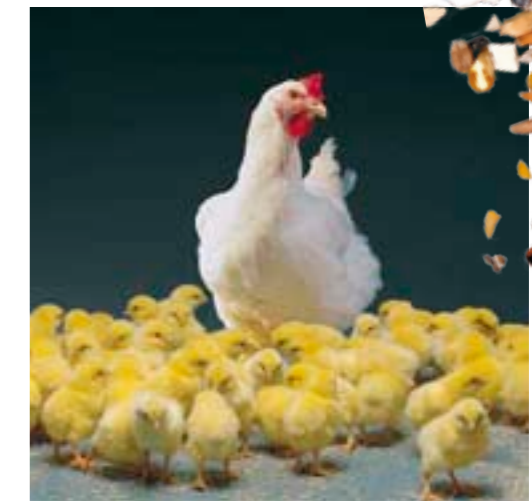
Oude landrassen vervangen door Italiaanse import

Aan het einde van de 19e eeuw was R. Houwink Hzn, oprichter van de Nederlandsche Hoender Club, getuige van de snelle vervanging van oude landrassen door de meer productieve Italiaanse hoenders. In zijn reisverslag tekent hij het volgende op: "Omstreeks 1880 werden de Italiaanse hoenders ingevoerd. Iedereen moest van die mooie witte kuikens hebben; ze kostten maar enkele stuivers. Van de negen plaatselijke rassen die ik beschreef op mijn eerste reis in 1888, zocht ik speciaal naar hun aanwezigheid en besprak ik met de boeren hun verdwijnen. Ze zeiden dat de pluimveeadvisers die van de eierveilingen naar hun toekwamen hun aanraadden de landhoenders zo spoedig mogelijk op te ruimen en daarvoor de Italiaanse hoenders in de plaats te nemen. Wie dit niet deed, kon niet meer aan de Veilingen der Coöperatieve vereniging leveren. Zo waren ze dus allemaal in een paar jaren opgeruimd. Er liepen alleen nog Leghorns in de patrijskleur en witte kleur. In de buurt van Gelik tot Helmond zag ik in vijf dorpen nog mooie Chaamse hoenders. De boeren konden er niet van scheiden en leverden hun eieren dan maar aan particulieren en niet aan de coöperaties."

Begin jaren '50 waaide de in de Verenigde Staten succesvolle hybridenfokkerij (kruisingen van zuivere lijnen of rassen) over naar Nederland. Zuiver fokmateriaal werd uit het buitenland geïmporteerd en verder veredeld. Alleen de Barnevelder, de Welsumer en de Noord-Hollandse Blauwe speelden toen nog een beperkte rol. Verschillende 'merken' hybride kippen kwamen op de markt en pluimveehouders moesten de keuze maken welke 'merken' het meest geschikt waren op het eigen pluimveebedrijf.

Innovaties en schaalvergroting leidden in de jaren '60 tot steeds meer specialisatie, zoals moderne fok- en slachtbedrijven. Waren er in 1975 bijna 19 miljoen legkippen op ruim 3000 bedrijven geconcentreerd, in 2006 waren dat er al meer 30 miljoen op 1100 bedrijven. In de pluimveefokkerij is de concentratie anno 2007 maximaal: mondiaal zijn er thans nog twee grote fokbedrijven voor leghennen en drie voor vleeskuikens over.

Hen met kuikens, commerciële pluimveehouderij. (foto Hybro BV)

'Cafetariabatterij', één van de eerste legbatterijuitvoeringen, een innovatie die in de jaren '50 uit Amerika werd overgenomen. Bron: E.H. Ketelaars, Historie van de Nederlandse pluimveehouderij, Barneveld 1992.

Toekomstperspectief

Wanneer de industrialisering van de pluimveesector eind jaren '60 van de 20ste eeuw een hoogtepunt bereikt, dringt het besef door dat selectie uitsluitend op basis van economische motieven het behoud van de diversiteit van Nederlandse hoenderrassen ondermijnt. De moderne fokmethoden hebben geleid tot hoogproductieve hybriden, terwijl de oude rassen het qua productie niet meer tegen de moderne hybriden kunnen opnemen. Liefhebbers van het in standhouden van oude rassen uit onze nationale cultuur, en een herwaardering van regionale levensmiddelen en levensstijl geven echter een nieuwe impuls aan het behoud van de Nederlandse hoenderrassen.

DNA onderzoek wijst uit dat de Oudnederlandse rassen genetisch duidelijk verschillend zijn van commerciële lijnen van fokkerijorganisaties. Oudnederlandse rassen bevatten erfelijke eigenschappen die bij de commerciële lijnen niet (meer) voorkomen. Naast de cultuurhistorische en recreatieve waarde, blijken de oude rassen hun economisch bestaansrecht niet geheel verloren te hebben en dragen ze bij aan behoud van een brede genetische basis voor de toekomst.

De taak om een genenbank voor zeldzame huisdierrassen op te bouwen en het voortbestaan van oude rassen in levende lijve te bevorderen is door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) neergelegd bij het Centrum Genetische Bronnen Nederland (CGN), onderdeel van Wageningen Universiteit en Researchcentrum. Het CGN voert activiteiten uit gericht op behoud en duurzaam gebruik van dierlijke genetische bronnen, werk dat voor het grootste deel wordt uitgevoerd bij de Animal Sciences Group in Lelystad.

De uitbraak van vogelgriep in Nederland aan het begin van de 21e eeuw en de bestrijding van deze ziekte vormde een directe bedreiging voor het voortbestaan van zeldzame kippenrassen. Op dat moment werd besloten om ook genetisch materiaal van Nederlandse hoenderrassen veilig te stellen in de genenbank. Inmiddels is hanensperma van alle Nederlandse hoenderrassen opgeslagen in de vloeibare stikstof. Het CGN werkt nauw samen met de Stichting Zeldzame Huisdierrassen die zich samen met de Nederlandse Hoenderclub inzet voor de instandhouding van Oudnederlandse hoenderrassen.

Bijna uitgestorven Chaams hoen wordt Slow Food hype

Het Chaams hoen, plaatselijk Chaamse kiep genoemd, werd in de negentiende en begin vorige eeuw ten Zuiden van Breda op vele boerenerven gehouden als nuthoer. Het stond bekend als een zeer gehard ras. Naast een relatief hoge eierproductie stonden vooral de kapoenen, ofwel gecastreerde hanen, bekend om hun bijzondere vleessmaak.

Het Chaams hoen raakte echter in de vergetelheid en werd aan het einde van de 20e eeuw zelfs met uitsterven bedreigd. Ter behoud van het hoen werd in 2001 de Chaamse Hoender Club opgericht. Door het promoten van het Chaams hoen als delicatessen binnen de Slow Food beweging, de verkoop van souvenirs, en als bron van inspiratie voor kunstenaars is de bekendheid van dit hoen inmiddels sterk vergroot. Hierdoor is dit hoen weer verankerd in de streek van herkomst.

Sperma van hanen opgeslagen in de genenbank van CGN. Bron: Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN)

Colofon

Deze brochure is samengesteld door Robin Pistorius (Robin Pistorius Advies) in opdracht van het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN). De inzet van Ad Boks (bestuurslid Stichting Zeldzame Huisdieren), Luuk Hans (bestuurslid Nederlandse Hoender Club en Stichting Zeldzame Huisdierrassen), Sipke Joost Hiemstra (Centrum voor Genetische Bronnen Nederland, Wageningen UR), Piet Kroon (voorzitter Nederlandse Hoender Club), en Ad Taks (bestuurslid Nederlandse Hoender Club), was essentieel voor de totstandkoming van deze brochure. Bovendien zijn waardevolle adviezen gegeven door Ernest Bokkers (Productschappen Vee, Vlees en Eieren), Ferry Leenstra (Animal Sciences Group van Wageningen UR), en Cees Schelling (Nederlands Pluimveemuseum).

Deze brochure is mogelijk gemaakt door een subsidie van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Lay-out: Nijhuis + van den Broek, Arnhem / www.nvdb.nl

Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN)

Postadres:
Postbus 16
6700 AA Wageningen

Bezoekadres:
Bornsesteeg 65
6708 PD Wageningen

Kip (en ei) op het menu

Het houden van kippen kan iedereen ter wereld betalen. De kip is het huisdier bij uitstek van arme mensen. Kippenvlees is daarom de meest gegeten vleessoort ter wereld, en ook de vleessoort waarvan de consumptie de afgelopen decennia het meest is toegenomen.

Een kipfilet bevat per ons maar 1,8 gram vet en relatief veel vitamine A en B5, en past daarom goed in de groeiende aandacht voor gezond voedsel. Ook eieren vormen een rijk voedingsmiddel. In eigeel zit wel cholesterol. Maar van het eten van kippeneieren alleen krijg je nog geen verhoogde cholesterolspiegel. Mensen die uitgebalanceerd en vetarm eten kunnen de 205 mg cholesterol die een ei bevat zonder meer verwerken.

Bron: Productschappen Vee, Vlees en Eieren.

Wageningen UR levert als internationaal toonaangevende onderwijs- en onderzoeksorganisatie op de terreinen van voeding en gezondheid, duurzame agrosystemen, een leefbare groene ruimte en maatschappelijke veranderingsprocessen essentiële bijdragen aan de kwaliteit van leven.

Het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN) is een onafhankelijke onderzoekseenheid van Wageningen UR die de overheid bijstaat in de uitvoering van haar wettelijke taken. De betrouwbare en onafhankelijke implementatie van deze taken wordt gewaarborgd door het Statuut Wettelijke Onderzoekstaken.